

TİM'İME İŞGALİN 760'INCI GÜNÜNDE...

güney gönenç

TRT'de 30 Mayıs 1975'de başlayan işgal 760'inci gününü doldurdu. tki buçuk yıldan beri baskı, terör, sayısız "faili meçhul" cinayet içinde bunalan ülkede iktidarın en belirli, en etkin Anayasa çiğneme eylemi TRT'deki işgaldir. Anayasa'nın-her nasılsa 1971 "operasyonu"ndan sağlam kurtulabilmiş- 132'nci maddesi çok açık: "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiç bir surette değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez." Ve Türk Ceza Yasası'nın 146'ncı maddesi de biliniyor. Bu hüküm mahkeme kararlarını uygulamayarak TRT'yi 760 gündür işgal altında tutanlar ve tuturanlar için de ergeç uygulanacaktır. Bir de 121'inci maddesi var Anayasa'nın: "Her türlü radyo ve televizyon yayınları tarafsızlık esaslarına göre yapılır" diyor. 760 gün boyunca her gün en azından 50 kez tebdil ve tağyir edildi. Bunun hesabı da -yakın gelecekte olmasa bilemutlaka sorulacak.

TRT'nin son yasal genel müdürü İsmail Cem 16 Mayıs 1975 günü Demirel Hükümeti'nin bir kararnameyle görevinden alındı, yerine Nevzat Yalçıntaş atandı. Hem Cem'in görevden alınması, hem de Yalçıntaş'm atanması Danıştay Dava Daireleri Kurulu'nca 30 Mayıs 1975'te durduruldu. Durdurma kararının taraflara bildirilmesinden sonra göreve giden İsmail Cem'in Genel Müdürlüğe girmesi yeni yönetimin koridor zorbalarının engellendi. Danıştay Dava Daireleri Kurulu Cem'in görevden alınması ve Yalçıntaş 'm atanmasını 9 Ocak 1976'da

kesinlikle iptal etti. Makamı 30 Mayıs'tan beri fiilen işgal eden Yalçıntaş'm istifasıyla "boşalan" TRT Genel Müdürlüğünü bu kez 19 Ocak 1976'da Şaban Karataş atandı. Cumhurbaşkanı'nın bu atama kararnameyi imzalaması çeşitli çevrelerce ağır biçimde kınandı. Örneğin Muammer Aksoy şöyle diyordu, "İsmail Cem'in görevden uzaklaştırılmasına ilişkin kararnamenin yürütülmesini önce durduran, sonra da iptal eden Danıştay kararları varken, ... TRT Genel Müdürlüğüne başka bir kişinin atanmasını öngören bir kararnameyi sayın Cumhurbaşkanı imzalamaz. İmzalarsa bu kararname hukuka aykırı ve sakt olur. Anayasa'nın 132'nci maddesi gereğince her makam gibi sayın Cumhurbaşkanı da mahkeme kararlarına saygı göstermekle zorunludur". Bülent Ecevit'in sayın Cumhurbaşkanı'nın davranışına ilişkin sözleri de şöyleydi: "Bir Cumhurbaşkanı'nın tarafsızlıktan uzaklaşmasından da daha ağır bir durum hukuk devleti kurallarıyla, Anayasa kuruluşlarıyla ve hele Yüksek Mahkeme kararlarıyla ters düşmesidir... Türkiye *demokratik hukuk devleti, üstelik ne yazık ki bu kez sayın Cumhurbaşkanı'nın elinden bir darbe daha yemiştir". Danıştay 13 Şubat 1976'da Karataş'in atama işlemini iptal etti. İşgal sürdürüldü. TRT'de bugünkü faşist işgalin ön hazırlığı 12 Mart döneminde gerçekleştirildi. Anayasa'nın 121'inci maddesinde yer alan TRT'nin özerkliği ilkesi Meclis'te ve senato'da bütün partilerin elbirliğiyle kaldırıldı, TRT yasası yine bütün partilerin elbirliğiyle

de değiştirildi. Böylece TRT'nin egemen sınıfın güdümüne sokulması için yol açıldı. Sonunda, TRT, yukarıda özetlediğimiz biçimde faşist bir kliğin işgali altına girdi. İki yılı aşkın bir süredir TRT'nin tüm namuslu çalışanları kıyım, sürülme, işten atılma tehdidi altında. Pek çoğu işten atıldı, sürüldü. Danıştay'ın bütün bu haksız ve yasadışı işlemleri durduran, iptal eden kararları uygulanmıyor. Bütün bu baskı ve teröre karşın TRT çalışanları zorbalığa yiğitçe direndiler, direniyorlar. DİSK Yeni Haber-İş, TÜTED, TÜMDER ve TMMOB birlikte düzenledikleri forumlarla, açık oturumlarla, imza kampanyaları ve kamuoyu duyurularıyla bu direnişi örgütlediler; TÖBDER, TÜMÖD, TÜMAS ve EMO gibi kuruluşlar bu direnişi sürekli desteklediler. Bu direnme, TRT çalışanlarının hasırladığı TRT DOSYASI'nda belirttikleri gibi, yasalara bir başkaldırı değil, tam tersine, yasal düzene kastedenlere bir karşı koyma; düpedüz Anayasa'yi tağyir, tebdil ve ilga'ya teşebbüs edenlere karşı bir direnme.

İŞGAL DÖNEMİNDE HABERLER

TRT, tarafsız olması gereken bir kamu kuruluşu olarak, haber yayınlarında doğruluk, tarafsızlık ve çabukluk gibi temel ilkeleri gözetmede en büyük titizliği göstermek ve güvenilirlik sağlamak zorundadır. Oysa işgalci yönetim haber yayınlarını bu ilkelerin tam tersine bir uygulama içinde hazırlayagelmiş, hemen her gün siyasal hesaplar uğruna eşi görülmemiş bir sorumsuzluk içinde olmuştur. Aşağıda bu partizanlık ve sorumsuzluk

Güney Gönenç, Y.Prof .Dr., ODTÜ

uygulamasının birkaç örneğini sıralıyoruz.

1. TRT Haber Merkezi eski dönemlerde de herhangi bir siyasal partinin yada kişinin görüşüne ve savma katıldığı gibi bir izlenim yaratmamak için, özellikle demeçlerle ilgili haberlerinde "ileriye sürdü" yada "iddia etti" gibi kalıplar kullanır ve bunlara gereksiz durumlarda da -özellikle- yer vererek demeç sahiplerinin izleyicilerce yanlış anlaşılmasına yol açardı. İşgal döneminde TRT Haber Merkezi bu yolu hemen her gün sömürmeye başladı. Örneğin bir kentte bir muhalefet partisinin toplantısına katılanlara ateş açıldığı yolundaki haber "... ateş açıldığı iddia edildi" biçiminde veriliyor ve radyo ve TV izleyicilerine "Bu parti, üyelerine ateş açıldığını söylüyor, ama siz yine de buna inanmayın" demeye getiriliyordu. Yine TRT haber bültenlerinden alınan şu örnekte "öne sürdü" sözcüklerinin nasıl amaçlı kullanıldığı açıkça görülüyor: "Orgeneral İrfan Özyaydımlı, Korgeneral Cemal Engin'in Hava Kuvvetleri Komutanlığına atanmasıyla, Hava Kuvvetleri Komutanlığının Korgeneral rütbesine indirildiğini öne sürdü".

"iddia etti", "iddialarına ekledi", "öne sürdü" gibi kalıpların demeçlerdeki anlamları saptırmak yönünde akıl almaz biçimde sömürülmesinin artık gündelik hale gelen örneklerine 5 Haziran 1977 seçimlerinden önceki "siyasi parti haberleri"nde her gün tanık olundu.

2. TRT'nin yabancı ülke devlet adamları hakkında kimi niteleyici sözcükler kullanması eskidenberi görülürdü. Örneğin hiçbir zaman "ABD'nin kapitalist başkanı Nixon" denmezken, her nedense, Ailende'den hep "Şili'nin marksist devlet başkanı Ailende" diye söz edilirdi. Ecevit'in Bulgaristan ve Romanya gezilerinde olduğu gibi, Libya gezisinde de bu yöntem sömürüldü Ecevit'in o sırada Libya'da bulunan Angola Başbakanı ile görüşmesi haber bültenlerinde "CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit Angola'nın marksist eğilimli Başbakanı Lopo de Nascimento ile görüştü" biçiminde verildi.

3. Yurt dışındaki en olur olmaz mitingleri, toplantıları, defileleri; yurt içinde adı sanı duyulmamış tabela derneklerinin 10-15 kişilik toplantılarını ayrıntılarıyla -TV'de görüntülü olarak- veren TRT, 13 Mart 1976'da Ankara'da yapılan ve 50 000 kişinin katıldığı faşist baskıları ve kıyımları protesto yürüyüşüne ilişkin tek sözcüklük haber vermedi.

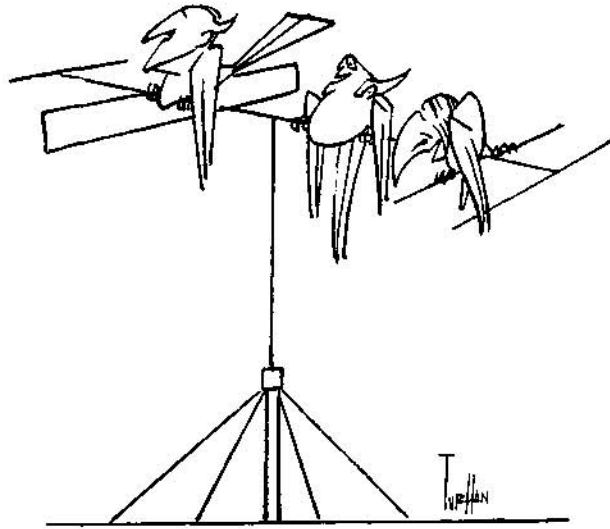
4. Öğrenci olaylarını TRT'nin verişi biçimi de yanlışlığın en belirgin örneklerini oluşturdu. Cem döneminde de komando baskınlarıyla ortaya çıkan olaylar "karşıt görüşlü öğrenciler çatıştı" biçiminde verildi, işgal döneminde bu "teknik" olabildiğince sömürüldü. Bu durum o denli günlük yayın politikası yapıldı ki bu konuda herhangi bir örnek vermeğe hiç gerek yok.

5. Kimi zaman da TRT Haber Merkezi'nin biraz geç "uyandığı" gözleniyor. Örneğin 8 Nisan 1976 da SBF'de öldürülen Hakan Yurdakuler ve iki öğrenciyle ilgili haber radyoların 19 bülteninde verilirken üç öğrencinin de "öldürüldükleri" belirtildi. Oysa aynı akşamki TV haber bülteninde değişiklik yapıldı ve üç öğrenciden "öldüler" diye söz edildi. 1977 Şubat'ında ODTÜ'de rektörlüğe atanan

Hasan Tan'ın derhal görevden ayrılmasını isteyen öğretim üyeleri duyurusu radyolarda 19 bülteninde "622 öğretim üyesi imzaladıkları duyuruda.." biçiminde verilmişken 20 TV haberlerinde "bazı öğretim üyelerinin imzaladığı duyuruda..." biçimine sokuldu. Sonradan bu değişikliğin Hasan Tan'ın telefonu üzerine yapılmış olduğu anlaşıldı.

6. CHP ve TBP dışındaki tüm sol partiler TRT'ce yok sayıldı, bu partilere ilişkin haberlere ve demeçlere hiç yer verilmedi. CHP, DP ve TBP ile ilgili haberler de genellikle kısıtlanmış, özü çarpıtılmış, kısacası bir "haber karikatürü" biçimine sokulmuş olarak verildi. Örneğin DP yetkilisinin bir demecinin hükümete çatan bölümünün Haber Dairesi Başkanı Hami Tezkan'm emriyle çıkarılıp yalnızca CHP'ye yada başka sol partilere çatan bölümünün verilmesi olağan oldu,

7. TRT haber yayınlarında uyulması gereken başlıca zorunluklardan biri de haberlerde kaynak gösterilmesi ve bu haber kaynaklarının yasal, güvenilir ve dürüst olmasıdır. Bunların dışında meşru olmayan özel ve kişisel istihbarata, söylenti ve uydurmalara dayanan haberlerin verilemeyeceği apaçık ortadadır. Oysa, Karataş Yönetimi bu ilkeleri de alabildiğine çiğnedi, muhabirleri ne ol-

Turhan Selçuk, Cumhuriyet

duğu ve nereden geldiği belirsiz metinlerden haber yazmaya zorladı. Dürüst ve görevinin gereğini yapmak isteyen muhabirler bir haberde meşru kaynağın gösterilmesinin zorunlu olduğunu belirttiklerinde de Karataş'ın yöneticileri, kaynak olarak kendilerini gösterdiler ve haberi zorla yayınlattılar. Haber vermedeki bu kasıtlı sorumlusuzluğun belirgin bir örneği de Cemiloğlu olayında görüldü. Karataş Yönetimi, kesinlikle haber kaynağı sayılamayacak bir kişiden edin-diği bilgiye, daha doğrusu söylentiye dayanarak, Cemiloğlu'nun ölüm haberini vermiş ve bu habere daha sonra da çeşitli vesilelerle pek çok kez haber bültenlerinde geniş yer ayırmıştı. Ancak, daha sonra Cemiloğlu'nun ölmediği haberi gelince, vermek için sağlam, güvenilir ve kesin kaynak olarak kabul edilen ajanslardan birinin haberiyle yetinilmedi. Normalin dışında olarak tüm ajansların teker teker olayı doğrulaması beklendi.

8. Bilindiği gibi Başbakan ve pek çok bakarı sık sık "devletin ürettiği hiçbir mala zam yapılmayacaktır" biçiminde neredeyse yeminli demeçler verirler. Bu demeçlerin hemen arkasından da zam haberleri birbirini izler. Durumun komikliğini gözlerden saklamak için çabalayan, iktidarı korumayı amaç edinen bir TRT, zam haberlerini elbette garip formüllerle önemsizleştirerek, en gizleyici ve en az ürkütücü biçimde verecekti. Örneğin, çaya yapılan zam olayında olduğu gibi, "Made in MC" denilecek bir formülle, zam, "kalite ayarlaması" olarak sunuldu. Bir fiyat artışı haberinin en önemli öğesi olan eski fiyat ise bu haberlerde yer almadı. TRT dinleyici ve izleyicileri örneğin, Portland çimentosunun bundan böyle kaç satılacağını öğrenirken, düne kadar ödenen fiyattan ne kadar fazls ödeneceğini bilmek olanağından ustaca yoksun bırakıldı.

9. Haber merkezi yöneticilerinin hükümetle organik bağları olduğu Yahya Demirel olayında iyice ortaya çıktı. Yahya Demirel hakkında tutuklama kararı verildiğinde ve aranmasına başlandığında, TRT bu konuyu görmezlikten geldi. Oysa,

Yahya Demirel'in Ereğli'de ortaya çıkıp teslim olmasından yaklaşık on saat önce TRT Ekibi (iki kameraman, bir muhabir) içlerine doğmuşcasına hareket etmiş ve zamanında Ereğli'de hazır bulunmuştu. Yahya Demirel'in İzmir'de, Edirne'de olduğu yolundaki haberler basında yer alırken, ne zaman ortaya çıkacağı da kesin olarak bilinmezken, TRT'nin bu davranışını "telepatiyle" yada "uzak görüşlülükle" açıklama olanağı olmasa gerektir. Yeğen Demirel'in hapissheneden kefaletle çıkışında da TRT bu olayı, mutlu aile fotoğraflarını yayınlayarak kutladı. Bu kutlamaya, Yahya Demirel'in avukatı da ekrandan ve mikrofonlardan yayınlanan demeciyle katıldı. Üstelik mahkeme devam ederken...

Karataş'm habercileri, Yahya Demirel'i "beraat" ettirirken, Orgeneral Alpkaya'yı, olayla ilgili ilk haberde (18 Şubat saat 17 bülteni) peşinen "mahkum" etmişti. Haberde tek ek-sik yön, Alpkaya'ya kaç yıl ceza verileceği olmuştu.

10. TRT, dış haberleri de sürekli olarak işine geldiği biçimde değiştirmekte hiçbir sakınca görmedi. Üç örnek vermekle yetinelim: TRT genellikle dış haberleri BBC radyosunu dinleyerek alır ve (kaynak da belirtmeden) aynen yayımlar. Bu uygulama yıllardır sürdürülmektedir. İşgal yönetiminin uygulamasına bir örnek verelim: 28 Nisan 1977, TRT: "Bhutto kendisini iktidardan düşürmek isteyenlerin arkasında bir yabancı devletin bulunduğunu belirtmişse de isim vermemiştir". Aynı gün, BBC: "Bhutto kendisini iktidardan düşürmek isteyenlerin arkasında bir yabancı devletin bulunduğunu belirtmiştir. Bhutto, bu devletin adını vermemekle birlikte, 'Vietnam Savaşını kaybeden süper devlet' deyimini kullanarak ABD'yi kasdettiğini açıkça belli etmiştir".

Bir başka örnek de 1976 Nisan'ında İsrail işgali altındaki Arap topraklarından Şeria Irmağı batısındaki belediye seçimlerine ilişkin. Bu seçimlerde Filistin Kurtuluş Örgütü yanlısı ve komünist adayların büyük başarı kazandıklarına ilişkin haber Türk Halkına yalnızca "Filistin Kurtuluş

Teşkilatı taraftarı adayların kazandığı" şeklinde yansıtıldı.

Son yılların en güncel dış olayı olan Lübnan konusu ise, TRT Haber Merkezi yöneticilerinin gülünç durumlara düşürdü. Basında sık sık yer alan ve eleştirilen bu aşırı çarpıtmalar, Türk Halkını, müslümanların solcu yada solcuların müslüman olabileceği gibi bir kanı edinmek "felaketinden" korumayı amaçlamaktaydı.

11. Cumhurbaşkanı Korutürk'ün 27 Mayıs 1976 günkü demecini eleştiren gerici bir bildiri, TRT haber bültenlerinde "105 imzalı" olduğu belirtilerek uzun uzun yayımlandı. Tüm Öğretim Üyeleri Derneği 16 Haziran 1976'da adı geçen bildirinün üç-beş kişi tarafından düzenlendiğinin anlaşıldığını, bunu 105 imzalı imiş gibi yayımlayan TRT'nin sorumlu olduğunu açıkladı. Bildiriyi düzenlediği anlaşılan Doç-Dr. Hacıeminoğlu da imzaları tamamlayamamış olduğunu açıkladı. Böylece TRT'nin, işine gelen bu bildiriye "105 imzalı" diye hemen yer verdiği anlaşıldı. TRT'nin ilerici kuruluşların bildiri-lerini yayımlamakta gösterdiği direnç ve güçlükler gözönünde tutulursa, bu habere bu ölçümde yer vermesi ağır bir suç oluşturmaktaydı. Üstelik TRT Ankara'da 1137 ilerici öğretim üyesi ve yardımcısının imzaladığı karşı bildiriye imza sayısını belirtmeden haber bültenlerinde geçtiştirerek bir başka yanlılık örneği daha verdi.

12. "Haber yayınlarında tarafsızlığı sağlama" uydurma gerekçesine dayanarak siyasi partilere ilişkin haberler, bültenlerin sonunda ve partilere aşağı yukarı eşit süre ayrılarak veriliyordu. Oysa, MC'nin icraatı, MC'ci parti başkanlarının demeçleri bültenin ilk bölümünde uzun uzun yayımlanmakta; sonra MC partileri, CHP (ve kısmen TBP) ile birlikte yeniden "eşit süreli" sıraya girmekte idiler. Bu "dahiyane" buluşla haber yayınları tam anlamıyla "MC'nin sesi" haline getirildi. Soldaki öteki partilere ise hiçbir şekilde yer verilmediğini yukarıda belirtmiştik. Karataş'm "çağdaş habercilik yapılabilmesi ve tarafsızlığın sağlanması" (!) amacıyla Ekim 1976'da

hükümet yetkililerine ve kimi parti başkanlarına gönderdiği mektup büyük tepkiler uyandırmıştı ve Karataş "çağdaş" haberciliğini uygulamaya olanağını bulsaydı, TRT'de MC dışındaki ses sifıra inmiş olacaktı.

13. Son örnek olarak çok yakın geçmişe ilişkin olduğu için belleklerde taze olan TRT'nin Niksar, Şiran olaylarını, 6 Haziran seçim sonuçlarını veri biçimini yalnızca anmakla yetinelim. Şaban Karataş TRT binasından çıkartıldıktan sonra da varlıklarını sürdüren Haber Dairesi işgalcilerinin Ecevit Hükümeti kurulduktan sonraki habercilik uygulaması da gözler önünde.

RADYOLARDA İŞGAL

İşgal yönetiminin radyolara uyguladığı baskılar da televizyondaki ve öteki birimlerdeki uygulamalardan pek farklı olmadı. Radyolarda artık toplumun sorunlarına değinen hiç bir program denetimden geçmemektedir, yada öylesine kısıtlanarak ve çarpıtılarak geçmektedir ki, ortaya çıkan programı, programcısı bile tanıyamamaktadır.

1976 Mart'ta Koordinasyon Kurulu toplandı ve yaz döneminde yayımlanacak radyo programlarının taslakları üzerinde görüştü, tartıştı, yeni program önerilerini gözden geçirdi. İşgalci TRT yönetiminin görüşlerine en ufak bir aykırılık gösteren program önerileri, üzerinde fazlaca durulmadan reddedildi. İki örnek verelim:

"Gökler Kararmasın". 3u, savaşa karşı bir program öneriydi. Özellikle iki dünya savaşının, bunun dışında, öteki savaşların insanlığa getirdiği acılar, eziklikler söz konusu edilecek ve bu acılar, onları yaratanlarıyla, sürdürenleriyle, sonuçları ve örnekleriyle belgelendirilecekti. Reddedildi. "Çağımızı Yaratanlar". İnsanlığın ilk gününden başlayarak, yaşadığı döneme damgasını basmış ve insanlığın bugüne gelmesini sağlamış kişileri anlatan bir program olacaktı. Hitler'den Mussolini'ye, Eisenhower'den Stalin'e, Einstein'den Picaso'ya kadar devlet adamı, düşünür ve sanatçı olarak çağımızı

zı yaratan her insan bu programda yer alacaktı. Bu program önerisi de reddedildi. Red nedeni: Programların objektif bir biçimde işlenemeyecekleri endişesi. Oysa, her iki programın yapımcıları da o güne kadar çok başarılı örnekler vermiş programcılardı.

Programların reddinden amaçlanan ne?

1- Sözde "zararlı, halkı ifsat edici, kafasını bulandırıcı" programlardan dinleyici ve seyirciyi korumak, "komünist" diye nitelendikleri programcılarının fırsat bulmasına engel olmak,
2- Programları reddedilen programcılarının boş oturmaması için "yukarı"dan verilecek emirle ve tabii kendi amaçlarına uygun, kendi çizdikleri sınırlar içinde kalacak programlar yaptırmak olanağına kavuşmak,
3- Belirli bir süre içinde üç kez önerisi reddedilen programcının elinden programcılığını alarak, istemedikleri kişiyi saf dışı bırakmak. Burada şunu da belirtelim, yasa yada yönetmeliklerde böyle bir hüküm yok. Şimdiye kadar böyle bir şey de yapılmamış, yapılamaz da. Ancak bu, bir gözdağı olarak kullanıldı.

MC TRT'sinin işgalcileri, yurt sorunlarına ilişkin programlarda da olaylara yalnızca kendi siyasal damgalarını vurmak istemekteydi. Faiz konusundaki bir program, TRT Genel Müdür program yardımcısı Nahit Katlan tarafından "doğrudan doğruya MSP'ye hücum ediliyor" gerekçesiyle sansür edildi.

Programcılar ve denetçiler üzerinde sözle ağır bir baskıyı sürdürmekte olan Nahit Katlan, programlarda sosyal ve siyasal bir içeriğin yer almaması için ısrar etmekte ve siyasal içerikli programların, yalnızca Haber Merkezi'nin yetkisinde olduğunu ileri sürmekteydi.

Bir programcı hakkında, Ortak Pazar konusunda hazırladığı programda, Ortak Pazar'a üye ülkeleri gocunduracak cümleler bulunduğu gerekçesiyle soruşturma açılmak istendi, sonra nedense vazgeçildi.

1976 Mayıs'ında Danıştay'ın 108'inci yıldönümü için, her yıl olduğu gibi bir program hazırlandı. Program, Danıştay Başka-

nı'nın bilinen konuşması yüzünden yayından kaldırıldı.

Ayrıca, Genel Müdür Program Yardımcısı, "Ben buraya gelinceye kadar programlarda Türk adı geçmezdi" diyecek kadar ileri gitmişti.

Radyo programlarındaki bu çok sınırlayıcı denetim, yukarıda da belirtildiği gibi söz yayınlarıyla yetinmedi, giderek müzik yayınlarına da bulaştı ve bu nedenle bir radyonun disko teğinde bulunması gereken ve en azından arşiv deleri olan birçok parça (şarkı ve türküler), bugün artık aramızda bulunmayan bazı kimselerin sesleri, diskotekten silindi.

Önceleri, din-ahlak yayınlarında konuşturulan kişiler, liberal görüşlü, Atatürkçü aydınlardan seçilirdi. Şimdi artık bu seçimde de "titiz" davranılması konusunda programcılara tenbihte bulunuldu. İşgal altındaki TRT'de, çağdaş yerine, çağdışı dincilerin çağrılmasına özen gösterildi.

Bir programcı halk türküleriyile ilgili bir program yaptı. Verdiği örnekler içinde şöyle bir dize de vardı: "Gele gele geldik bu kara taşa." Özel bir amacı olduğu gerekçesiyle bu dizi metinden çıkarıldı ve programcı "uyarıldı". Programcı bunun her ne kadar bir halk türküsü olduğunu ve kendisinin özel bir amaçla uydurmadığını söylediyse de kabul ettiremedi.

Programcılara yazdıkları metinlerde öztürkçe sözcükleri kullanılmaları konusunda devamlı baskı yapıldı. Kullananların sözcük yada cümleleri hemen çıkarılıyordu.

"Dilimiz" diye bir program metninden, Mahmut Makal, Talip Apaydın, Dursun Akçam, Fakir Baykurt, Hüsamettin Bozok isimleri ve Yeditepe Dergisi adları çıkarıldı. Bunlarla yetinilmeyip, yarım sayfa kadar tutan bir bölüm, bu isimlerle "ilgili" görüldüğü gerekçesiyle atıldı.

"Yukarıdan emirle" hazırlatılan özel programlarda korkunç bir artış görüldü. "Türk Ocağı Günü", "Ergenekon Günü" gibi bazı programlara sık sık rastlanıyordu. 67 il için hazırlanacak (tabii kendi görüş açılarından bakılarak) programlar istendi programcılardan. Bunları kurtu-

luş günleri dolayısıyla yayına koymak gibi bir de gerekçe bulundu.

Bu gerekçeye dayanılarak, örneğin kurtuluş günü olmayan bir Eskişehir İli programı da yayımlandı.

Bir programcı kadın-erkek eşitliği konusunda bir program hazırladı, iki cinsin bazı sorunlarını ve eşitlik konusunu çağdaş bir açıdan incelediği için program (programcısı da azarlanarak.) reddedildi. Programcılardan devamlı olarak "açlık, zulüm, iç savaş, huzursuzluk, bağımsızlık gibi sorunları olmayan ülkelerden söz eden programlar" yapması isteniyordu. Böyle bir ülkenin dünyamızın neresinde olduğu da gerçekten bir merak konusu.

Örnekleri yüzlerce kez çoğaltabiliriz, programcılar için açılan -gözdağı niteliğindeki- soruşturmalara, kısımları vb. sıralayabiliriz. Biz yukarıya aldığımız bir kaç örnekle yetinmiyoruz.

İŞGAL ALTINDAKİ TELEVİZYON

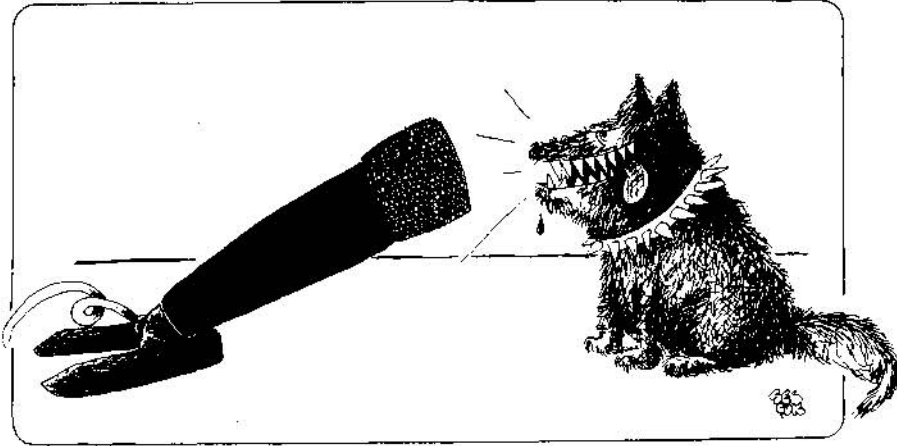
Televizyonun izleyici sayısı radyoya göre daha sınırlı, ama etkileme gücü yönünden radyodan çok üstün. O nedenle işgalci yönetim ilkin televizyona el attı. Karataş, televizyon yayın elemanları üzerinde dışardan getirdiği yandaşı denetici ve danışmanlarla ağır bir baskı kurdu. Tehdit, sürme, nakil, geçici görev gibi çeşitli yöntemlerle gerçekleştirdiği bu baskı sonu-

cunda, televizyonda, normal ve yasal program planlaması, yapım ve denetim mekanizması işlemez hale getirildi. Giderek tam bir işgal oluşturuldu, programcılar çeşitli yöntemlerle etkisizleştirildi, susturuldu. Arkasından ekranlar içeriksiz, yoz; çarpık yerli ve yabancı programlarla dolduruldu. Toplumsal sorunlar ülkede giderek önem kazanırken bu sorunlara değinen hiçbir program ekrana yansımaz oldu. Sonunda, 19 Mayıs 1976 günü yayımlanan Kıbrıs'la ilgili bir filmde "Türlere Ergenekon'dan çıkar-ken yol gösteren bozkurt, Kıbrıs Türk'üne de yol gösterecektir" denebilecek duruma gelen TV ekranlarında Taraş Bulba filmi de ikinci kez seslendirilerek ve filme "Davadan döneni vurun", "başbuğ", "albay" gibi sözcükler eklenerek verildi,

Bu sonuca ulaşmak için, önce program önerileri istenmiş, ancak yasalara uygun önerilerin bugünkü yönetimin varmak istediği amaca uygun olmadığı görülerek önerilere olumlu cevap verilmemişti. Daha sonra, kurum dışı yandaşlardan derlenen öneriler, programlaştırılmak istendi. Türkiye toplumunun güncel sorunlarını yok sayan, çağdışı amaçlı, şovenist içerikli ve üstelik televizyon tekniğine hiç uymayacak öneriler, programcılara empoze edilmek yoluna gidildi. Türk ulusunun ortak değerleri, tarihsel ve bilimsel gerçekler zorlanarak çağdışı bir ideolojik amaç için araç olarak kullanıldı.

Yayımlanmakta olan toplum çıkarlarından yana, Atatürk devrimlerini savunan programlar birer birer engellendi, yapımları durduruldu. Denetimce onaylanarak geçmiş programlar, denetim yetkisi olmayan yandaşların görüşlerine dayanılarak yayından kaldırıldı. Uzunca süredir yayımlanan, Atatürk devrimleri ve kadın hakları konusunda Türk halkını bilinçlendirmeyi amaçlayan "Hanife Hala" programı, bu niteliği nedeniyle, hiçbir denetim yetkisi bulunmayan Ali Yörük tarafından öne sürülen görüş üzerine yasaklandı.

Yasaklanan bir başka program da dünyadaki petrol hareketlerini ve Türkiye'deki yabancı petrol şirketlerinin faaliyetlerini anlatan "Petrol" adlı programdır. Bu programın yayımlanması, daha önce planlanmış olmasına karşın Televizyon Dairesi Başkanı Fahrettin Işıklı tarafından gerekçesiz olarak yayından kaldırılmıştı. Görev gereği TRT yasasına uygun olarak hazırlanan bu programların yayından kaldırılması nedeniyle, yapım Şube Müdürlüğüne yazılı gerekçe istenmesi üzerine, "Görgü ve bilgilerini artırmaları" amacıyla Şube Müdür Vekili Diyarbakır'a, Şube Müdürü de Kars'a gönderildi. Geçersiz ve yetkisiz program denetleme işlerine kılıf hazırlamak amacıyla, daha sonra Ali Yörük için, yönetmeliklere aykırı sınav düzenlendi, ancak adı geçen bu sınavda başarı gösteremeyince, yandaşlarından oluşan özel bir komisyon kurularak ye-

niden sınava alındı. Yasalara ve görevin niteliklerine aykırı olarak yürütülen bu sına bir tutanakla karşı çıkan yapımcı Şube Müdürleri birer birer görevlerinden uzaklaştırıldılar. Keyfî atama işlemlerine Danıştay yoluyla karşı çıkan görevlilere, Yüksek Yargı Organında olumlu sonuç almalarına karşın, işgalci yönetim kıyım ve terör havasını sürdürdü ve bu görevlilere "siz Anayasa Babayasa Mahkemesine gidin, biz bildiğimizi okuruz" diyecek kadar sormusuzluk örneği verildi. TRT Yasasına aykırı olarak devlet memurları eliyle yürütülmesi gereken görevler, partizanlardan seçilen sözleşmeli danışmanların eline bırakıldı, böylece yasalara uygun görev anlayışının dışına çıkıldı.

Giderek, kırsal bölgelerin sorunlarını gerçekçi biçimde anlatan programlarla Forum, Panorama, Olay, Kooperatifçilik, Memurlar gibi sosyal sorunlara değinen yerli yapımlar ve çağdaş içerikli sanat programları birer birer ekranlardan kaldırıldı. Bunların yerine dış politikaya, Atatürk ilkelerine, devrim yasalarına, eğitim amaçlarına aykırı, sanatsal nitelikten yoksun, televizyon tekniğine aykırı programlar ekranı kapladı. Bu programlar arasında, "Birleşen Yollar" "Rabia", "Kaf Dağından Gelenler" gibi konulu filmler; Doğu Türkistan folklorundan örnekler, Kuran okuma yarışması, Faşizm-Komünizm, Din ve Ahlak Sohbeti, amaçlı toplu namaz naklen yayımı gibi yayınlar örnek gösterilebilir. Karataş yönetimi çocukları da unutmadı, Dil Devrimine ve çocuk eğitimine son derece aykırı kukla programlarıyla çocukları kendi özlemleri doğrultusunda yönlendirmeye çalıştı.

Türk büyüklerini anma programları, gerçeklerin dışına çıkılarak bilimsel nitelikten yoksun konuşmacıların katkısıyla yön değiştirdi, belli gerici çevrelerin propaganda aracı durumuna getirildi. Bu programlarda yer alan konuşmacılar o kadar bilimsel nitelikten ve sağduyudan uzaktılar ki, örneğin Fetih konulu programa katılan bir konuşmacı "Ayasofya'da bir rekât namaz kılan, cennete gider" diyebilmişti.

Eğitim programı adı altında, iktidar ortaklarının yer aldığı salt propaganda nitelikli programlarla siyasal tarafsızlık ilkesi çiğnendi. Başbakan yardımcısı ve CGP lideri Turhan Feyzioğlu'nun konuşmacı olarak yer aldığı "Sosyal Güvenlik" programı, AP Milletvekili İsmet Sezgin'in yer aldığı "Emekliler" programı, Turizm ve Tanıtma Bakanı Lütfi Tokoğlu'nun yer aldığı "Turizm" konulu programlar buna örnek gösterilebilir.

İşgalci yönetimin eğitim programları, Anayasanın 153. maddesinde sözü geçen Devrim Kanunlarından "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" nun öngördüğü eğitim birliği ilkesine aykırıdır. Bu aykırılığın, Anayasamızın 19. maddesinde yasaklanan "Siyasi ve şahsi çıkar veya nüfuz sağlama amacıyla... din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar..." istediğinden doğduğu kuşkusuzdur.

Anayasamızın 121. maddesinde TRT'nin "Eğitime yardımcılık görevi" ile yükümlü olduğu belirtilmiştir. Yine Anayasanın 21. maddesinde "Çağdaş Bilim ve Eğitim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz" hükmü yer almaktadır. Oysa, televizyonda yayınlanan, sözde eğitim amaçlı programların eğitim esaslarına ve çağdaş bilim ölçülerine uyduğu söylenemez, özellikle pazar günleri yayımlanan turizm ve ormancılık gibi konuları kapsayan programlar bu konuda ilginç örneklerdir.

Bu arada ekranlar bilinçli ve amaçlı olarak dış kaynaklı polis filmleriyle doldurulmuş (Polis Dosyası, Mc Millan, Kadın Polis, ihtiyar Delikanlı...) bu yetmezmiş gibi yerli polis dizileri hazırlanmasına başlanmıştır. (Çıkmaz Sokak Karakolu...).

İlk kez Karataş yönetiminde rastlanan, yasalara ve ilkelere kesinlikle aykırı keyfi bir uygulama da, bütün denetim kademelerince içerik ve biçim yönünden son derece yanlış ve kötü olduğu için reddedilen programların yöneticiler tarafından yayına koydurulmasıdır. Bu olay, TRT'de artık tüm yayın elemanlarından başka denetçilerin de hiçbir fonksiyonunun kalmadığını, Karataş'ın yanda-

şı danışmanların tek yetkili olduğunu gösteren en iyi örnektir. Bu danışmanlar, faşizmi veren "Daha Düdü" adlı belgesel diziyi de, hiçbir gerekçe göstermeden yayından kaldırdılar.

Kısacası, Karataş Yönetimi, televizyonu halkı eğitmek, aydınlatmak değil, ilkelileştirmek için kullanılan bir araç haline getirdi.

"TÜRKİYE'NİN SESİ" M1
"MC'NİN SESİ" M1 ?

Bilindiği gibi TRT özellikle yurt dışında çalışan işçilerimize yönelik "Türkiye'nin Sesi" yayınlarını yapmaktadır. Ankara'daki iki vericiden yapılan bu yayınların süresi günde yaklaşık 18 saattir. Bundan başka bir de yabancı dilde yayınlar vardır. Tüm bu yayınlar, nitelikleri gereği, Türkiye kamuoyunun dikkatinden uzaktır, iç yayınlardaki uygulama, özellikle kamuoyunun dikkatinden uzak bulunduğu için, Yurt Dışı Yayınlar da değişik bir görünümde sürdürüldü. Bu uygulamanın temelinde şu düşünceler yatıyordu.

- Doğrudan Karataş tarafından "sakat" ve "çarpık" olarak nitelenen mevcut dışişleri politikasıyla kavga,
- Yurt dışı işçiliğine akınmış insanların belirli bir düşünceye, yani cepheci düşünceye yönlendirilmesi.

Türkiye'nin Sesi yayınlarını düzenleyen yasal kaynaklar Anayasa, TRT Yasası, TRT Kuruluş ve Görev Yönetmeliği, TRT Yayın İlkeleri, TRT Genel Yayın Planı ve Yurtdışı Yayınlar Programıdır. Ayrıca, Şaban Karataş'm da onaylayıp yürürlüğe koyduğu, TRT Yönetim Kurulu'nca hazırlanan ve yukarıda anılan kaynaklardaki yayına ilişkin ilkeleri yorumlayan "Atatürk ilkeleri, Programlar ve Müzik Konularında Uygulanması Gereken Esaslar ve Alınacak Tedbirler" adlı broşür de sözkonusu yayınları belirlemektedir. Yani iç yayınları bağlayan tüm kaynaklar, dış yayınları da bağlamaktadır.

Ancak yabancı dil yayınları, dışişleri politikası doğrultusunda güdülmüştür. Türkçe yayınlarda da, gerektiğinde Dış-

işleri Bakanlığıyla danışmalı ve eşgüdümlü olarak belirli dış politika konularında tavır alınır. Bu özel durumların dışında genel yayın ilkelerine uymak esastır. Mevcut yayın programında da, dış yayınlar haberlerinde temel kaynağın iç haberler olduğu, siyasal parti haberlerinde kesinlikle iç haberlere uyulacağı ve görev gereği özellikle işçi sorunları, gerektiğinde de dış politika konularında özel istihbarata dayalı haberlere yer verileceği belirleniyor.

Bu gerçekleri görmezlikten gelen Karataş Yönetimi, tüm yukarıdaki yasa ve kuralları bir yana iterek, 6.5.1976 tarihli şu duyuruyu yayınladı:

"Türkiye'nin Sesi Radyosu'nun belirlenen yayın amaçlarına ters düştüğü için, Türkiye'ye güven ve inancı sarsıcı, karamsarlık, umutsuzluk yaratıcı, yıldırıcı, bezdirici, edebe ve milli ahlaka aykırı, Türk Ulusunu ve ülkesini bölücü, küçültücü ve Türk Devletini zaaf içinde gösteren Türk dış politikasına ters düşen (Atatürk ilkelerine ters düşen) iddia ve olaylara, kim tarafından söylenmiş yada yaratılmış olursa olsun, haberlerde yer verilmeyecektir.

Yukarıdaki esaslara siyasi parti haberlerinde de uyulacak ve siyasi parti yetkililerinin ülke sorunlarına ilişkin olarak partisinin görüşünü ve somut konudaki politikasını açıklayıcı nitelikteki beyanlarına yayın amaçları gözönünde tutularak yer verilecek, bunun dışında bir diğer siyasi partiyi itham, tezyif ve tahkir eden, Anayasa gereği siyasi partilerin demokrasinin vazgeçilmez unsurları oldukları gereğini görmezlikten gelen iddia ve suçlamalara haberlerde yer verilmeyecektir."

Anayasamız, siyasal partileri, ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez unsurları olarak kabul ediyor (madde 56). Ne Anayasamız, ne de TRT Yasası, iktidar ve muhalefet partileri arasında bir ayırım gözetiyor. Durum böyleyken ve TRT Yasası, yayınlarda karşıt görüşlere yer vermeyi öngörürken işgalci yönetim Türkiye Radyo ve Televizyonlarında

hiçbir sosyalist partiye yer vermez. Her çizgideki "sağ" parti ve düşünceye yer verilirken, sol'da yer verilen partiler Türkiye'nin en büyük partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi ve kısmen de Türkiye Birlik Partisi olagelmıştır. Bu doğrultuda sürdürülen uygulamanın nesneliği alabildiğine tartışma konusudur,

MC'nin dış yayınlar üzerinde oynadığı oyun, bununla kıyaslanamayacak kadar korkunçtur. Bu alandaki uygulama başta Anayasa olmak üzere yayın ilkelerini belirleyen tüm kaynak ve esaslara aykırıdır. Yukarıdaki duyuruda da görüldüğü gibi, tüm yayın ilkeleri tepilmiş, Yönetim Kurulunun yayın ilkelerine ilişkin görüşünün 10'uncu maddesine sarılmıştır. Söz gelimi aynı ilkelerin 3'üncü maddesini oluşturmuş ve bunların yanında acı da olsa yurt gerçeklerini objektif ve bilimsel olarak yansıtmak ilkesi görmezlikten gelinmiştir.

Söz konusu duyurunun omurgasını oluşturan şu duyurunun objektif açıdan izahı yapılabilir mi?

"Türkiye'ye güven ve inancı sarsıcı, karamsarlık, umutsuzluk yaratıcı, yıldırıcı, bezdirici... iddia ve olaylara yer verilmeyecektir."

Türkiye'ye güven ve inancı sarsmanın, karamsarlık, umutsuzluk yaratmanın, yıldırmanın, bezdirmenin... ölçüsü nedir?

Karataş'ın bu ilkeye sığınarak yaptığı ilk uygulama, siyasal parti haberlerini bütünüyle kaldırtması, Milliyetçi Cephe iktidarının icraatını eleştiren öteki haberlere de hiç yer vermemesi oldu. Kamuoyunun gözünden ırak ceryan eden bu garip ve eşi görülmemiş uygulama siyasal partileri adeta yok saymak anlamını taşımaktadır. Kurum içi eleştiri ve uzun süren karşı koymalardan sonra bu uygulamadan vazgeçilmiş, yerine, aslında aynı sonucu doğuracak anlaşılmaz ve garip bir ölçü konmuştur. Duyuruda belirlenen bu ölçü, tek sözcükle "kişiye özel"dir. Bunun içindir ki, siyasal haberler ve mevcut düzenle, MC iktidarını eleştiren tüm haberler, bu akıl almaz kuralı koyanın denetiminden

geçmektedir. Ve doğal olarak mevcut düzeni ve iktidarı herhangi bir yanıyla eleştiren haberler "karamsarlık yaratacağı" gerekçesiyle yayımlanmamaktadır.

Bu arada öğrenci olaylarının tamamı, adi vak'alar haline geldikleri hem de karamsarlık yaratacakları gibi çelişik bir gerekçeyle verilmemektedir.

Dershanelerde, sokak ortalarında hergün bir öğrenci öldürülür ve bu karamsarlık yaratmazken, haberin verilmesi karamsarlık yaratmaktadır. Kaldı ki, bu haberler yabancı ajans ve radyolarca tüm dünyaya duyurulmaktadır.

(Öğrenci ölümleri, Karataş yönetimi tarafından haber sayılmazken, adi bir zabıta vak'ası olarak nitelendirilecek magazin türü bir haber olan liseli genç kız Handan Otak cinayeti TRT'nin Türkiye'yi dünyaya tanıtmakla yükümlü Türkiye'nin Sesi radyosundan verilebilmekeydi.)

Bu yönetimde hangi tür haberlerin karamsarlık ölçüsüne gireceği şu örneklerde açıkça görülmektedir:

Bu ölçüyle yasaklanan siyasal parti haberlerinden rastgele seçtiğimiz birkaçının yalnız flaşlarını vermekle yetiniyoruz.

"Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Bülent Ecevit, gecekondular bölgelemlerindeki yurtdaşlarımızın sorunları Türkiye'nin temel sorunlarını içermektedir dedi."

"Demokratik Parti Genel Başkan Yardımcısı Vedat Önsal, Hükümetin, Türk ekonomisinin içinde bulunduğu duruma ilişkin gerçekleri açıklamasını istedi."

"Türkiye Birlik Partisi Genel Sekreteri Celil Gürkan, israfı durdurmadan kalkınmaya çalışmanın tehlikeli bir hayalcilik olduğunu söyledi."

"Demokratik Parti Genel Başkanı Ferruh Bozbeyle, Türkiye'de ekonomik iktidarın, sayısı 150'yi geçmeyen ailenin elinde olduğunu öne sürdü."

"Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Orhan Eyüpoğlu, Türk ekonomisi yokluklar ve darlıklar dönemine sürüklenmektedir

dedi."

"Cumhuriyet Halk Partisi Merkez Yönetim Kurulu kendilerinin dışında bulunan ve karşı oldukları gruplar tarafından söylenen sloganlardan partinin sorumlu tutulamayacağını bildirdi."

Biraz da siyasal parti dışındaki haberlere değinelim:

"Türkiye Barolar Birliği Başkanı Faruk Erem, avukatların bazı yasal imkansızlıklar yüzünden görevlerini tam anlamıyla yerine getiremediklerini söyledi."

"Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Orhan Akbulut, kimyevi gübrenin bugünkü hükümet eliyle bilinçli olarak karaborsaya düşürüldüğünü öne sürdü."

Bu elemanın boyutları o kadar genişletilmiştir ki, eleştiri yapan bir kamu görevlisi bile olsa sonuç aynıdır. Bu arada, MC'y'e mensup parti temsilcilerinin görünüşte hükümet adına yaptıkları parti propagandalarının yayınlandığını ayrıca belirtmeye elbet gerek yok.

tç haberler bülteniyle dış haberler bültenleri arasında yapılacak bir karşılaştırma, bu sinsi oyunu göstermeye yetecektir, işin ilginç yanı yurt dışındaki işçiler de, bu "MC güdümlü" yayınların farkına vararak protesto etmeye başladılar bile. Böyle gittiği takdirde bu eleştirilerin yoğunlaşması ve sertleşmesi kaçınılmazdır. Daha önceki dönemlerde, bu dönemlerde karamsar olarak nitelenen haberlerden yakınıldığı görülmemiştir.

Karataş yönetimi, haber-programlarda bunun daha da korkunç ve çarpık örneklerini sergiliyor.

Doğrudan haber yayınlarını sürdüren muhabirlerce yapılan ve yapılması gereken haber-programlar, muhabirlerden alınarak Adalet Gazetesi yazarlarından Muzaffer Yılbar adında birine verildi. Amaç açıktı: MC düşüncesi doğrultusunda programlar hazırlamak ve ilgiliye gelir sağlamak.

Tüm karşı koymalar ve eleştiriler sonuç vermedi, muhabirler ve Haber Şubesi Müdürüne karşı programlar adı geçene verildi. Haber Şubesi Müdürü sorumluluğu üstlenmemek için sözkonusu programları imzalamadı. Teknik ve içerik bakımından

"Hükümet açıklaması, Adalet Gazetesi fıkrası" görünümündedir, bu sözde programlar. Öte yandan TRT aşırı ödemelerle, dışardan, yandaşlarına MC doğrultusunda sürekli programlar hazırlatagelmıştır. Yavuz Bülent Bakiler'in hazırladığı "Posta Kutusu", Kazım Koprman-Reşat Genc'in hazırladıkları "Geçmişte Bugün", Kâmil Turan'ın hazırladığı "Ahilikten Sendikacılığa", A.Cebeci'nin hazırladığı "Avrupa'da Bizden Kalanlar", Kerim A. Erdem'in hazırladığı "Türk Destanları", S. Hayri Bolay'm hazırladığı "Türk Töresi, İslam Düşüncesi" bu tür programlara örnek olarak gösterilebilir.

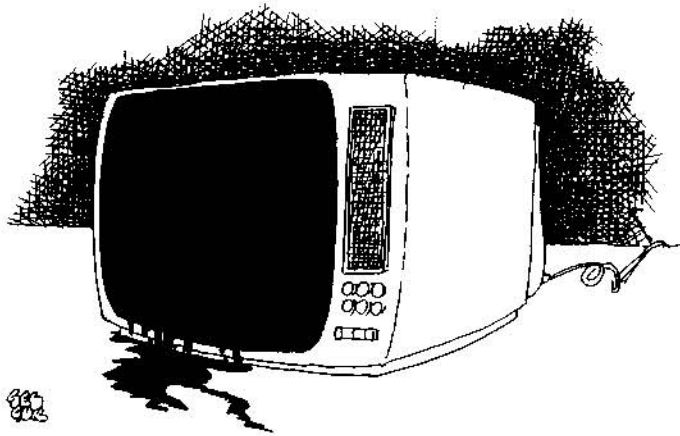
Tüm yukarıdakilerden sonra MC yönetiminin amacı şöyle özetlenebilir:

1. Yurtdışında çalışan Türk işçilerinin cephe düşüncesi doğrultusunda yönlendirilmesi (Milliyetçi Hareket Partisinin yurt dışındaki girişimleri gözönüne alınınca bunun önemi daha iyi anlaşılır).
2. Muhalefetin sesinin kesilerek kamuoyunun tek yanlı oluşturulması.
3. Dışışlerine ters düşme pahasına bazı komşu ülkelere karşı şovenist bir tavır alma ve yayın yapma... (Karataş, Dışışleleriyle kavgası olduğunu ve kadrosunu oluşturacağını, görevden aldığı eski Daire Başkanı Esin Çelikhhan'a açıkça söylemiştir. Çelikhhan'm mevcut ölçüler içinde objektif davranması yeni yönetimin işine gelmemiştir).

ADIM ADIM FAŞİSTLEŞTİRME

Yukarda ancak pek küçük bir bölümü sıralanan yasadışı eylemler; usulsüzlükler; yanlış, amaçlı ve MC yandaşı uygulamalar işgalci ekip için yeterli değildi, işgalciler TRT kadrolarını faşistleştirme çabalarını da birlikte sürdürdüler. Amaçları TRT yi bir komando yuvası haline getirmektir.

Bu amaçla çeşitli yöntemler uygulandı, Hiç devlet memurluğu yapmamış kişiler müdür olarak atandı. Devlet memurluğu sınavına girmemiş kişiler herhangi bir kuruluşa kısa bir süre alınarak "naklen" TRT'ye geçirilip önemli görevlere getirildiler. Özellikle, daha önceden komando karargahı haline getirilen Milli Eğitim Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Devlet İstatistik Enstitüsü gibi kuruluşlar kullanıldı bu amaçla. Güvenlik soruşturması mekanizması, istenmeyen kişilerin işe alınmaması için bir araç olarak kullanıldı, yandaşların işe alınmasında güvenlik soruşturmasına hiç başvurulmadı 29 Mayıs 1976'da 10 bin kişinin katıldığı bir sınav düzenlendi TRT'de. Çeşitli usulsüzlük ve oyunlara sahne oldu bu sınavlar. Sınavın "güvenliğini" taşlı, sopalı, zincirli komandolar sağladı. Sınav kapılarında komando marşları söylendi sürekli. Sınava kayıt için erkek adaylarda aranacak askerlikle ilgisi olmama ya da erteleme belgesi olması koşulu, önceden belirlenen ve yandaşlarca bilinen birkaç saatlik süre için teleks emriyle kaldı

rıldı, sonra yeniden kondu. Sınav soruları içinde 12 belirli soru adayların parolası olarak saptandı. Böylece 200 "yeni eleman" alındı TRT'ye. Bu tür uygulamalar sonraları da sürdürüldü. 1977 ocak ayında Şaban Karataş Yönetim Kurulundan 2000 yeni kadro istedi (Evet 2000. 0 sırada TRT'de tüm çalışanlar sayısı 4000 dolayındaydı). Yine Ocak 1977'de 57 DİSK- Yeni Haber İş üyesinin görevlerine 31 Mart'ta geçerli olmak üzere son verildi. Şaban Karataş 19 Ocak 1977 günü düzenlediği basın toplantısında aynen şöyle diyordu: "Ben bir mücadeleye girdiğimde dönmem. Nereye kadar giderse oraya kadar giderim". Bu arada Karataş'ın nereye gideceğine ilişkin belirtiler de yavaş yavaş ortaya çıkıyordu. 1977 Şubat'ında Karataş Ziraat Mühendisleri Odası'ndan çıkarıldı. 24 Şubat'ta Danıştay Dava Daireleri Kurulu, Karataş'm görevden alınmasına ilişkin karara karşı Hükümetin itirazını reddetti.

Öte yandan TRT'de çalışanlar 18 Şubat 1977 günü Karataş'ı 438 imzalı bir dilekçeyle Cumhuriyet Savcılığına şikayet ettiler, Karataş'ın "memuriyeti gasp" suçu işlemekte olduğunu belirttiler. Cumhuriyet Savcısı, çağırısına uymayan Karataş'ın Polis marifetiyle savcılığa getirilmesi için TRT Genel Müdürlüğüne polis gönderdi. Polisin binanın ön kapısından girdiğini gören Karataş arka kapıdan sesizce çıkıp savcılığa gitti, ifade verdi.

TÖB-DER, TÜM-DER ve TÜTEDİ yasalara aykırı olarak kapatan Ankara Valisi Dumuş Yalçın'ın bu dernekler hakkında yakışsız ve dayanaksız suçlamalarla dolu 8 Şubat 1977 demecini Karataş'ın dışardan atadığı Hami Tezkan yazılı emirle yayınlamıştı (Hami Tezkan'ın eski AP'liliği, sonraki "iş adamlığı", Hacılar için uçak dolmuşçuluğu işini batırdığı, Lockheed'çi Nezih Dural'dan Karabük'e satılan Japon malı demirler için aldığı 468 000 TL komisyonla ilgili olarak 239 000 TL vergi "borcu" olduğu... basında geniş biçimde açıklandı. Karataş TRT'den çıkarıldıktan sonra işgali fiilen yürütenlerden biri de Tezkan'dır). Üç Derneğin, Valinin bu demeciyle doğan cevap haklarını kullanarak yaptıkları açıklamanın TRT'de yayınlanması gerek-

çe gösterilerek Ayçan Giritlioğlu ve aynı gün Selçuk Altan. Ahmet Tümel, Ö. Vardar, S. Esen Karataş'm emriyle görevlerinden alındılar. Bu görevlere ilişkin bu karar 12 Mart'ta Danıştay'ca durduruldu. Bu durdurma, Karataş'ca uygulanmadı. Savcılığa başvuranlardan TRT-2 Bölüm Müdürü Altan Aşar ve arkadaşları görevden alındılar. TRT-2'de günde 3 kez yayınlanmakta olan "Olayların İçinden" programı kaldırıldı, bu programda çalışanlar dağıtıldı. TRT'de kıyım artık son hızla sürdürülüyordu. TRT'de çalışanlar savcılığa üçüncü kez başvurular.

CHP ve DP'nin 6 Temmuz 1976 günlü başvurusu üzerine Şaban Karataş'ın görevden alınması konusunu görüşmek üzere 1976 Eylül'ünden beri "çalışmakta" olan TRT Seçim Kurulu 16 Mart 1977'de "kararını" açıkladı: Seçim Kurulunun iki üyesi lehte, iki üyesi aleyhte oy kullanmış, bir üye çekimser kalmıştı! Şaban Karataş'ın görevden alınması gerektiği yönünde oy verenler Ankara Üniversitesi Rektörü Tahsin Özgüç ve Hacettepe Üniversitesi Rektörü Doğan Karan'dı. Ege Üniversitesi Rektörü Necati Akgün çekimser kalmış; İTÜ Rektörü Kemal Kafalı ve Kurulun Başkanı, Milli güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Orgeneral Nurettin Ersin Karataş'ın görevden alınmasına gerek görmemişlerdi. Seçim Kurulu sayın üyelerinin oy belirtme raporlarından bölümler 25 Nisan 1977 günü Cumhuriyet'te yayımlandı. Sayın Orgeneral Ersin raporunda şöyle yazar: "inceleme ve değerlendirmeye tâbi tutulan toplam 54 iddianın 27 adedi oybirliğiyle olumsuz.; [yani: Karataş suçu] 14 adedi de 3 üyenin olumsuz, 2 üyenin olumlu oyları ile olumsuz olduğu, bu suretle toplam olumsuz iddiaların incelenen iddialara oranınının 3/4 olduğu, olumlu kabul edilen 1/4 oranındaki 13 iddianın 6 adedinin oybirliğiyle, 7 adedinin de 3 üyenin olumlu, 2 üyenin olumsuz oylarıyla kabul edildiği bir gerçektir...olumlu olarak değerlendirilen 13 iddianın genel müdürün görevden alınmasını gerektirecek önem ve ağırlıkta olmadığı tarafımızdan tekrar gözden geçirilmiştir..." Seçim Kurulunda başkanın oyunun iki oy sayılması oya konmuş ve 2'ye 3 oyla kabul edilmiş, böylece

Danıştay'ın kararıyla genel müdürlük sıfatını çoktan yitirmiş olan Karataş'm bu görevde kalmasına "karar" verilmişti. Ege Üniversitesindeki 290 öğretim üyesi ve yardımcısı yayınladıkları bildiriyle Rektör Akgün'ü kınadılar. 31 Mayıs'ta yapılan rektörlük seçimleriyle Akgün ve Kafalı rektörlükten uzaklaştırıldı, Özgüç yeniden seçildi (Hacettepe'de seçim yapılmadı). Bu da üniversitelerimizin duyarlılığının güzel bir örneği oldu.

Nisan ve Mayıs aylarında, Şaban Karataş, giderayak yeni bir atama furçasına girişti. TRT'ye Karataş döneminde alınan eleman sayısı 2000'i buldu. Bir yandan görevden alınan Odamız Yönetim Kurulu 1970-71 dönemi üyesi Yılmaz Dağdeviren'e yargı organınca kişisel olarak 50 000 TL tazminat ödemeye mahkum olan işgalci Karataş, son çırpınışları içinde Odamız İzmir Şubesi Denetleme Kurulu üyesi İzmir Radyosu Teknik Müdürü İsmail Toros'u Erzurum'a sürüyordu.

İşgalci Karataş, Başbakan Ecevit'in görevini bırakmasını emreden yazısı üzerine 22 Haziran günü saat 13.30'da TRT binasından ayrıldı, Erzurum'a gitti. Erzurum Atatürk Üniversitesinde bir odaya girdi, "Profesörlük görevime başladım" yazısını yazıp oturdu. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü, Karataş'a, kendisinin müstafi sayıldığını, göreve başlayamama çağını bildirdi. İşgalci Karataş, kendi deyişiyle "nereye kadar giderse oraya kadar" gidiyor, gidecek. Kendisine uygulanması gereken yasa maddelerini ise bu yazımızın başında sıralamıştık.

Su yazının hazırlanmasında DİSK-Yeni Haber İş, Tüm-Der, Tüted ve TMMOB'nin ortaklaşa hazırladıkları "TRT Dosyası"ndan ("TRT Dosyası"nın tam metni için Elektrik Mühendisliği, Sayı 235, Temmuz 1976, s. 361-370'e bakınız), Mahmut T. Öngören'in 5,12 Temmuz ve 2,9,16,23 Ağustos 1976 günlü Cumhuriyet'te çıkan dizi yazısından ve Vatan gazetesinde 19 Ocak 1977 ve sonraki günlerde çıkan "Yasa Tanımların 600. Gününde" adlı dizi yazıdan yararlanılmıştır. Bu yazı 28 Haziran 1977 günü dizgiye verilmiştir.